

Thermàlia-Museu de Caldes de Montbui

Evolució d'un equipament cultural

Espai Obert

Jordi Auladell i Marquès

Tècnic de patrimoni, Thermàlia

L'originari Museu de Caldes de Montbui fou inicialment creat l'any 1946 a partir de la iniciativa d'un grup de calderins. Situat en un petit local del carrer Major, l'objectiu primari fou reunir tota una sèrie de col·leccions privades, principalment troballes arqueològiques, que permetessin il·lustrar el passat de la vila; es creava, alhora i a través del Patronat de Museus, una vehiculació organitzada de tot un seguit d'actuacions vers el patrimoni local. Liderades pel Sr. Llogari Sala i en coordinació amb la Comissaria d'Excavacions Arqueològiques, s'executaren múltiples intervencions arqueològiques i s'impulsà el projecte de restauració de les Termes Romanes, portat a terme per la Diputació de Barcelona l'any 1956.

L'any 1959, el Patronat de Museus incorporà un nou equipament, el Museu Can Delger. El Dr. Joaquim Delger cedí la casa pairal familiar i tota la col·lecció artística a l'Ajuntament, el qual la convertí en la segona seu del Museu de Caldes de Montbui, com un annex individualitzat de caire monogràfic.

Tot i el creixement infraestructural del Museu, el gran salt qualitatiu es donà amb el necessari canvi de la seu central. A inicis dels anys 70, l'Antic Hospital de Sta. Susanna, avui Residència de Sta. Susanna, es traslladà de l'històric edifici que ocupà des del s. XIV a una nova construcció degudament condicionada. Fou el moment definitiu per instal·lar-hi el Museu, les col·leccions existents i obrir-ne el fons per a noves incorporacions. Des de l'any 1974, el Museu quedà definitivament fixat a l'Antic Hospital i s'adequaren les sales disponibles per a la mostra etnològica i de materials arqueològics, fet pel qual fou conegut com a Museu d'Arqueologia i Pagesia.

Amb un conveni de cessió i exposició d'una part de la col·lecció Mas Manolo, entre la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Caldes de Montbui, va canviar l'orientació del Museu que passà a anomenar-se Thermàlia i s'hagué de remodelar físicament i conceptualment per permetre la instal·lació de l'esmentada col·lecció d'art. L'any 1994 es proce-

dí a inaugurar la restauració completa del vell Hospital i es van habilitar quatre plantes d'exposició, espais d'administració, magatzem i un aulari per al desenvolupament d'activitats i tallers pedagògics. Les dues darreres plantes expositives es dedicaren permanentment a l'obra de Manolo Hugué i a la de Picasso; afegint a la col·lecció Mas Manolo el fons previ que l'Ajuntament ja disposava de l'artista.

LES INFRAESTRUCTURES MUSEÍSTIQUES

La seu central de l'actual Museu correspon a l'Antic Hospital de Santa Susanna, edifici gòtic que l'any 1386 s'adequà com a hospital, posada i residència dels pobres. Aprofitava un antic hostal que fou comprat pel municipi amb la intenció d'instal·lar un lloc d'acollida a l'entrada de la vila, adossat a la capella romànica de Sta. Susanna (consagrada el 1043), just davant del portal d'accés a l'històric camí de Sentmenat.

Amb continuïtat en l'activitat d'atenció sanitària al llarg dels segles, coneixem la seva funció de balneari medicinal fins al segle XVIII; tot seguit, i durant el passat segle, algunes de les dependències foren comprades pel Balneari Rius i s'entrà en un procés de disputa legal per la seva propietat i funcionalitat. Parcialment, funcionà com a hospital dels pobres fins a la fi de la Guerra Civil per passar, posteriorment, a ésser residència d'avis.

Totalment rehabilitat per a la seva nova funció museística, con-

serva diverses voltes de mig punt originals i quatre finestrals gòtics, entre d'altres elements històrics. Està catalogat com a Bé Cultural d'Interès Local.

El Museu Can Delger és un casalot construït durant el s. XVII i que fou comprat per la família Delger l'any 1765, on s'establí fins a la seva cessió el 1959. Durant set generacions, els Delger ocuparen la casa que, a causa del primigeni ofici familiar, fou coneguda com can Calderer. Vers inicis del s. XIX, la prosperitat de la família la situà dins la burgesia local, crearen un negoci de fabricació d'aiguardent, i alguns dels seus membres van fer la carrera eclesiàstica. Joaquina Delger en fou la darrera inquilina i nomenà hereu al seu cosí, el Dr. Joaquim Delger, mossèn de la

parròquia de Betlem de Barcelona; en aquest sentit, i des de 1930, el Dr. Delger es dedicà a restaurar la casa pairal dels seus avantpassats, respectant-ne l'originalitat i compilant-ne la bibliografia, el mobiliari i la col·lecció d'art, de la qual ell n'aportà la major part.

LES COL·LECCIONS I EL FONS DEL MUSEU

Són bàsicament quatre les col·leccions de Thermàlia - Museu de Caldes de Montbui:

- El fons d'art
- El fons d'arqueologia
- La col·lecció de ciències naturals
- El fons d'etnologia.

El fons d'art està format per una col·lecció municipal i la col·lecció Mas Manolo. Les obres de pro-

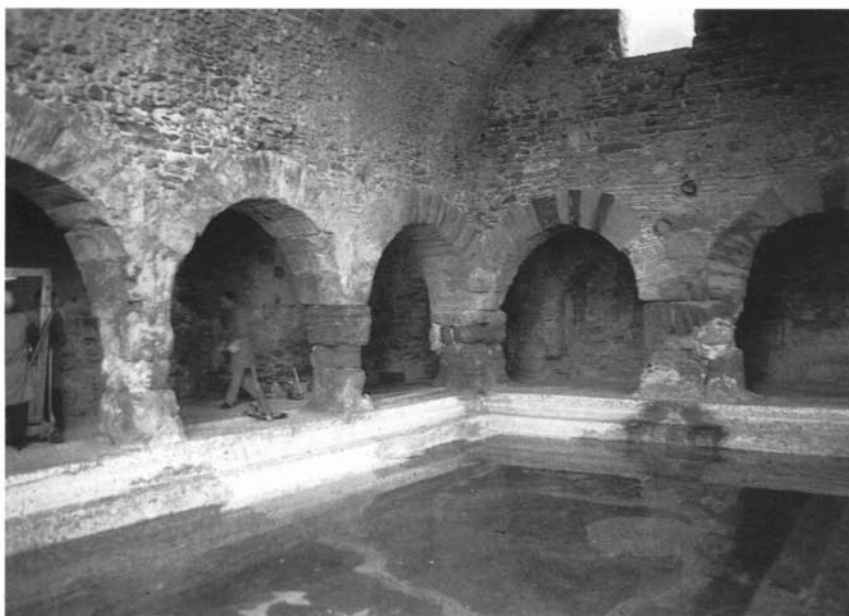

Façana de la seu central de Thermàlia-Museu de Caldes de Montbui.
(Fotografia: Marta Povo.)

Manolo Hugué: *Totote* (1933). Oli sobre tela. Col·lecció Mas Manolo, Thermàlia-Museu de Caldes de Montbui. (Fotografia: TCMC.)

Vista del *caldarium* de les termes romanes de Caldes de Montbui. (Fotografia: TCMC.)

pietat municipal són originàries, en part, de les compres del consistori a la família Hugué durant els anys 50-70 i, per altra banda, de la col·lecció atresorada pel Dr. Joaquim Delger, que fou cedida amb tota la casa Delger. La col·lecció Mas Manolo fou adquirida per la Diputació de Barcelona l'any 1977, quan es comprà la casa de l'artista i tot el seu contingut artístic i mobiliari als hereus legals de Rosa Jordana, afillada de l'escultor; l'any 1994, a través d'un conveni amb l'Ajuntament de Caldes de Montbui, part de la col·lecció, on s'inclouen tots els elements museístics de major interès, passà al Museu. En aquest fons d'art, l'obra majoritària correspon a pintura, escultura (guix, fang, pedra, bronze), relleu i joieria de Manolo Hugué; un segon autor amb un nombre important de material exposat és Pablo Picasso, amb pintura, ceràmica, records, dibuixos, litografies autografiades i cartellisme. Hi són representats, amb material divers, altres artistes vinculats a Manolo Hugué: Sebastià Badia, Rafael Duran, Ricart, Camil Fàbregas, Xavier Montsalvatge, Raoul Dufy, Vilató, etc.

El fons d'arqueologia comprèn el recull de materials diversos de les intervencions arqueològiques, o de rescat improvisat, des de la fundació del Museu. S'hi inclouen materials cedits per col·leccionistes, troballes casuals i els moderns inventaris de les excavacions arqueològiques realitzades els darrers anys. A més de la informació com a eina de datació relativa i absoluta, en destaquen conjunts d'important valor museístic, com ara la col·lecció numismàtica ibèrica i

romana, materials dels sepulcres de fossa local (amb una ben conservada gerra bicònica de força grandària i collars de variscita) i un ampli mostrari de ceràmica romana i ibèrica.

La col·lecció de ciències naturals es concentra en seriacions classificades de malacofauna i fòssils, compilats durant més de vint anys pels membres del Patronat de Museus local. Es tracta d'una interessant col·lecció de marcat caràcter didàctic.

El fons etnogràfic recull un total d'unes 600 peces que formen el Museu de la Pagesia. Amb la intenció de crear una mostra monogràfica de l'explotació agrària

a la vall, durant els anys 70-80 s'inicià un procés de recollida de donacions d'estris i eines vinculades al conreu de la terra, la ramaderia i l'activitat d'alguns oficis ja abandonats, com ara el de boter o el de ferrer, que permetessin interpretar les bases econòmiques locals. Aquesta col·lecció es troba actualment en procés de restauració, i ha format part de diverses mostres de caràcter tradicional i etnogràfic.

Tant el fons d'arqueologia com l'etnogràfic han estat presents en exposicions temporals i, en aquests moments, es troben emmagatzemats mentre s'espera poder disposar d'un espai d'exposició definitiu.

ITINERARIS PEL MUSEU

Podem dividir-los entre els de la seu central i la visita a can Delger.

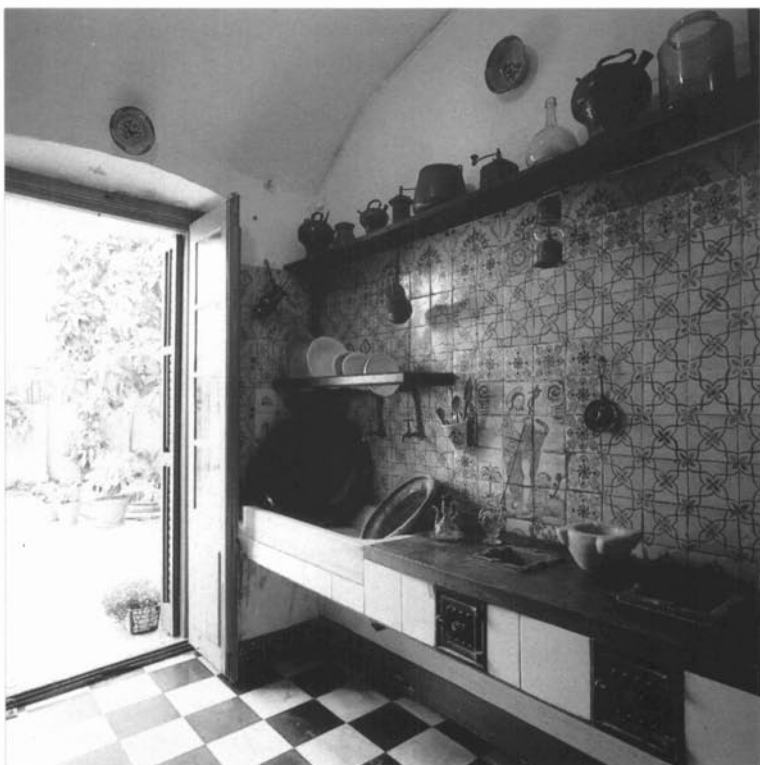
La visita a la seu central de Thermàlia - Museu de Caldes de Montbui permet recórrer tres espais dedicats a exposicions temporals i tres d'exposició permanent.

La planta baixa acull la sala Sebastià Badia, dedicada a mostres temporals, principalment de temàtica artística, historicoetnològica, de patrimoni cultural o de caire científic. La planta primera, sala Balneari, és un espai multifuncional que presenta periòdicament mostres fotogràfiques diverses, alhora que funciona com a auditori i sala d'actes. La tercera sala d'exposicions temporals aprofita l'antiga capella de Sta. Susanna i el seu àmbit extern i esdevé un espai idoni per a mostres de petit format.

La primera sala d'exposició permanent és l'anomenada d'entrepant, en la qual es relacionen, a través d'imatge gràfica, textos i una maqueta, les termes romanes de Caldes, la seva funcionalitat i el context cultural que generen.

Les sales d'exposició permanent de les plantes superiors es centren en mostrar l'univers personal i artístic de l'escultor i pintor Manolo Hugué, figura cabdal en l'avantguardisme artístic de la primera meitat del present segle. La planta segona presenta gràficament la biografia de l'artista sota el títol *Manolo Hugué: l'home, l'obra*, i centra l'interès en les dades bàsiques que expliquen el perquè de la seva producció; a través de diversos originals de

Imatge de la cuina de can Delger (s. XVII-XVIII), Thermàlia-Museu de Caldes de Montbui. (Fotografia: Marta Povo.)

guix i fang, es comenta el procés tècnic de confecció de les escultures de bronze en petit format, típiques de l'obra de Manolo. A la sala de vídeo annexa, hi podem veure una projecció sobre l'artista i la seva creació.

En aquesta segona planta també trobem l'àrea monogràfica dedicada a Pablo Picasso i la seva vinculació a Manolo Hugué, l'amic fraternal, i a la seva família; hi podem observar nombrosa obra ceràmica, dibuix, pintura i records del genial autor malagueny, especialment de la seva etapa dels anys cinquanta.

La tercera planta o golfes presenta l'obra de Manolo: escultura en bronze de les seves temàtiques habituals (tauromàquia, motius folklòrics o populars), pintura, dibuix i disseny de joieria. D'entre aquesta àmplia col·lecció són destacables els retrats, tant en pintura com d'escultura; alhora que hi podem veure l'evolució de l'estil de l'artista en el disseny de joieria, des de l'etapa inicial de París fins als seus darrers temps a Caldes de Montbui.

La visita a can Delger permet accedir a un entorn de caire romàntic, amb espais diferenciats segons les reformes; una planta baixa que conserva una magnífica cuina enrajolada (finals s. XVII - s. XVIII), amb motius d'oficis i un conjunt del bon pastor; una primera planta vuitcentista amb una important col·lecció de mobiliari, i una planta segona dedicada a la pintura moderna. És igualment destacable la magnífica biblioteca amb més de 4.000 volums, principalment d'història eclesiàstica, originals i edicions de bibliòfil.

Manolo Hugué: *Dues noies d'esquena* (1929).
Relleu d'argila.
Col·lecció Mas Manolo, Thermalia-
Museu de Caldes de Montbui.
(Fotografia: TMCM.)

ACTIVITATS I TALLERS PEDAGÒGICS

Amb la intenció d'ésser una eina de difusió cultural, Thermalia organitza periòdicament diverses activitats públiques.

En relació amb les exposicions temporals vigents, s'organitzen conferències, cursos i col·loquis, alhora que tallers didàctics específics relacionats amb la mostra.

Deixant de banda la programació temporal, de manera permanent i al llarg del curs escolar 1998-1999, el Servei Didàctic del Museu ha proposat un seguit d'activitats pedagògiques:

- Taller: *La línia i el buit s'uneixen per crear volums*
Aprofitant l'obra existent en el museu de l'escultor i pintor Manolo Hugué, figura destacada de

l'avantguarda d'inicis de l'actual segle, i del seu amic Picasso, podem explicar els dos paràmetres expressius bàsics en el procés de creació artística: el ple i el buit. Per als alumnes de 5 a 16 anys. S'ofereixen continguts programàtics diferenciats per trams d'edat.

- Taller: *El volum i la textura*
Taller en el qual es treballa al voltant del concepte de volum i les seves diferents possibilitats plàstiques. En incidir en la textura com a vehicle per aconseguir un resultat més expressiu, arribem a conèixer els mitjans utilitzats per Manolo per recrear el seu món quotidià. Divisió programàtica per a grups de 5 a 16 anys.

- Taller: *El circuit de l'aigua termal*
L'objectiu d'aquest taller es centra en aprofundir el coneixement vers el termalisme, alhora que en difondre les seves possibilitats

com a energia natural i alternativa. Amb aquesta intenció, l'activitat es basa en una introducció pedagògica al fenomen, al seu origen i al cicle que segueixen les aigües termals; com a exemple pràctic i visitable, l'actual nucli termal de Caldes de Montbui s'utilitza per mostrar l'aprofitament històric i present de l'aigua calenta natural.

S'imparteix un programa genèric adaptat per a alumnes de 8 a 16 anys i per a grups d'adults.

- *Visita: Caldes Històrica*

Circuit extern destinat a redescobrir la bimil·lenària història de la vila a través del vell nucli medieval i dels espais que l'han definit, des d'època romana, com a nucli termal.

- *Visites: a Thermàlia i a can Delger*

Visites comentades a les mostres permanents i temporals.

PRESENT I FUTUR: ELS PROJECTES

Thermàlia - Museu de Caldes de Montbui és l'encarregat de gestionar el fons museístic moble i el patrimoni immoble historicoartístic de la vila de Caldes, alhora que actua com a centre de difusió de tota manifestació cultural d'interès col·lectiu.

L'exercici d'aquesta funció ha donat com a fruit, en els darrers dos anys, un total de divuit exposicions temporals, amb temàtiques específiques com ara l'art contemporani, la història, el patrimoni, l'etnologia o la ciència que, afegides als cicles de conferències, col·loquis i activitats diverses, han suposat una participació activa dins l'oferta cultural local i comarcal.

Des d'aquest punt de partida present, i amb la continuïtat de les activitats com a *modus operandi*, s'hi afegeixen els reptes de futur plantejats en dues opcions ben diferenciades: la difusió del patrimoni immoble i la organització museística.

D'una banda, es creu fonamental la potenciació del patrimoni històric com a oferta sobreafegida a l'interès cultural i turístic de la vila en el seu entorn vallesà i nacional. Tot això suposa la progressiva recuperació, restauració i rehabilitació d'aquells edificis monumentals catalogats com a Bé Cultural d'Interès Local o Nacional i l'aplicació d'un projecte d'adequació didàctica que els faci entenedors i visitables (senyalització, retolació, itineraris, publicació del catàleg patrimonial, etc.).

L'altra fita a assolir en un futur proper es centra en la reorganització, millora i ampliació de l'oferta museística. En aquest ampli apartat, s'hi inclou des de la informatització de la totalitat dels fons fins a la creació de nous espais d'exposició permanent, els quals permetran mostrar les col·leccions monogràficament i incorporar-hi nous materials. Cal, alhora, esmentar el desig d'integrar en una mateixa oferta museística el Mas Manolo, casa rural i taller de Manolo Hugué, propietat de la Diputació de Barcelona, que, en els darrers mesos, ha estat plenament rehabilitada per tal de permetre-hi la visita.

Vista de la sala dedicada a les termes romanes de Caldes de Montbui, a la seu central de Thermàlia-Museu de Caldes de Montbui.
(Fotografia: TMCM.)